

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ПОДУНАВКА

Бр. 27.

ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА € 1 ф. 15 к.

НОВЫЙ ТЕЧАЙ.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУББОТЕ У ВЕЧЕ.

1857.

Сладкій немиръ.

Обузо ми срдце мое,
 Милко, чуданъ немиръ новий,
 Одкадъ спази лице твоє,
 И прву съ тобомъ речъ прослови;
 Ал' край свегъ тогъ, Милко знай,
 Сладакъ ми є немиръ тай.

Одъ почела бела данка
 Па докъ сунце незапада,
 Пакъ и усредъ ноћногъ санка,
 Немиръ овај самномъ влада;
 Алъ край свегъ тогъ, Милко знай,
 Сладакъ ми є немиръ тай.

У немиру већномъ лети
 Мисо моя къ теби тамо,
 У момъ срдцу и памети,
 Ты една векъ си само;
 Алъ край свегъ тогъ, Милко знай,
 Сладакъ ми є немиръ тай.

У немира яду многу
 Алъ изгледамъ тебе векомъ,
 А кадъ види' те немогу,
 Тадъ ми сузе теку текомъ;
 Алъ край свегъ тогъ, Милко знай,
 Сладакъ ми є немиръ тай.

Съ тогъ немира чезне лота,
 Векъ за тобомъ срдце мое,
 Пакъ узданемъ по стѣ пута,
 Желећ' тебе злато свое;
 Алъ край свегъ тогъ, Милко знай,
 Сладакъ ми є немиръ тай.

Съ тебе немиръ, Милко драга,
 Съ тебе покой я изгуби,
 Алъ буди ми само блага,
 Пакъ ты мене само люби;
 Пакъ сигурно, Милко знай,
 Престати ће немиръ тай.

ИЛЕ-МИЛК.

Гостіоница у Крансаку.

(Одъ Чокса.)

„Какво є то место предъ нама?“ запытамъ я ноштанскогъ слугу.

„То є Крансакъ, г. капетанъ.“

„Крансакъ? може ли се ту угодно преноћити?“

„Я мыслимъ, ерь є то найболя гостіоница у целой овой околинѣ.“

То ми є угодно было чути, ерь самъ осећао да самъ врло малаксао. И заиста нѣ маленкость, кренути се одма после болести на путь одъ више стотина сатѣй. Мой є

полкъ быо у Перпиняну а я самъ ишао изъ Нанта. Добро парче пута! Одъ Перпиняна опетъ предстою ми є предъ моимъ полкомъ путь крозь проклету Каталонію, гди су већ многи честити Французи свой гробъ нашли. Я самъ быо зато сасвимъ неразположенъ.

Найпосле уђемо у ово мало местанце, кое є лежало у врло прѣятномъ предѣлу на подножію китнасти брежуляка и станемо предъ едномъ лепомъ кућомъ. Тома, мой послужитель, скочи съ кола да ме привати. Угоститель, некѣй

www.пpиpтанъ човекъ, одведе ме у собу, пошто е издао своимъ людма заповести, тичуће се мои стварий.

У пространой, чистой соби у којој е врло видно было гмизала е множина малы девойчица. Неке су седиле на асталу, неке исподъ астала; неке су се пужале узъ прозоръ, а неке одъ найманъи играле су се на патосу. Една одрастла девойчица одприлике одъ шестнаѣсть година држаше на рукама дете одъ године дана, и трчаше съ нимъ око они други. У ѡшку собе седю е еданъ младъ човекъ, коп е главу на руку наслоню быо и чиняше се као да е у мислима удублѣнъ, и мало се бринуо о дарми дечюй и о красоти играчице.

„Миръ!“ повиче угоститель, пошто е самномъ у собу ступю: „Марія води ову беснефу гомилу напољъ, а ты Емилиа, преправи овомъ страномъ господину нѣгову собицу, брой осмый. Онъ ће кодъ насъ пренобити.“

На ову заповестъ изведе Марія, красный аѣбелакъ одъ четрнаѣсть година целу озу гомилу напољъ. Емилиа, играчица, поздрави ме лакимъ умилнымъ поклономъ, одигра къ ономъ младомъ замишлѣномъ човеку и рече: „Мой господинъ философе, потрудите се мало, да мою наймлажу сестрицу за кратко време забавите докъ се я невратимъ. Я мислимъ да ѣете тако добри быти.“ Съ овимъ речма мете му дете, кое е досады на рукама носила, у крило. То му нѣ башъ сасвимъ повольно было, али га опетъ прими.

„Вы сте богато благословени г. угостителю!“ реко я и покажемъ му трчефу множину малы створена: „Есу л' то све ваша деца?“

„Я бы волео само чуда ради да су моя!“ одговори г. Албертъ (такое се зваше угоститель), „моя е само половина, а друга е половина нѣово дружба, кое е дошло на именданъ мое треѣе девойчице.“

„А колико деце имате вы, г. Алберте?“

„Шестъ девойка, не више.“

„За Бога! Све девойке? Шестъ девойка?“

„Фала Богу! треба да кажете г. капетане. Отацъ не треба вефу срефу да жели, него да су му девойке лепе. Ерь свагда пада нешто одъ нѣовое саяности и на нѣга. Цео му светъ ласка, ерь цео светъ на девойке мисли. Я юшгъ и садъ то примѣчавамъ, а благодаримъ мою Емилиа. Кадъ она изъ мое куѣе излети, онда ће се осмеивати светъ на мене збогъ Маріе, кадъ Марія оде, онда збогъ Юлке, кадъ ове нестане, онда збогъ Ленке, затимъ збогъ Ружице, после тога збогъ Анке и т. д.

„Али признайте, г. Алберте, да та будућность нѣе найпрятнѣя, кадъ ий све разудате и изъ куѣе изгубите.“

„Не, я то другчѣе сматрамъ, не као вы. Я улажемъ мой капиталъ само подъ лихву, кадъ мое кѣери дамъ. Я ѣу быти ледъ, коме ће младе жене свою децу доносити. Это нове радости.“

„Вы се лепо гѣшите, г. Алберте. Али са шесть лепи синчиѣа место кѣркий веѣма бы се гордили.“

„Мушкарци? Да ме Богъ сачува! Ови бы дивляци своимъ сплеткама и лудорѣяма учинили, те бы пре времена оседити морао, докъ се овако кодъ мой девойка помлажуемъ. Кадъ бы сынови одрастли, еданъ бы кодъ еданцутъ еданъ окапао, другий бы за отечество богалъмъ постао,

треѣий найпосле и погинуо, четвертый преко земаля и мора путовао, петый бы быо у своемъ занату надримайсторъ, шестый бы желю быти паметнѣи одъ отца. А то све нѣе ништа.

Меѣутимъ доскакута Емилиа унутра, поклони ми се умилно и рече: „Ваша е соба уреѣена, садъ само до васъ стои оѣетелъ се одма у но преселити.“ Меѣутимъ буде угоститель одазванъ, а я уземъ шеширь да собу потражимъ.

„Извол'те,“ рече Емилиа, „я ѣу имати честь да вамъ собу покажемъ.“ У неколико мали скокова бѣяше веѣъ предъ онымъ човекомъ, коме е дете дала: „Господинъ Философе, вы сте спрамъ ваше мале госпоѣице сасвимъ неучтивѣи. Видите л' како се Анка на васъ смеши. Полюбите е одма у руку а молити за опрощенъ.“ На то му ручицу детию принесе къ устима. Онъ се суморно насмеши, ал' неподигне очи горе.

Затимъ дотрчи Емилиа къ мени и рече: „Извол'те.“ А потомъ узлети предамною узъ степеню, гди врата едне мале чисте собице отвори. Али е морала дуго чекати докъ самъ я донде доспео. Я се извинимъ збогъ спорости, рекавши да самъ се скоро одъ болести мало опоравю.

„Вы ѣете кодъ насъ савршено оздравити,“ рече она „еръ купалишта крансаска творе чуда, као што вамъ е ямачно познато.“

„Не, мени нѣе то ни найманъъ познато, лепа Емилио. Дакле вы имате и лековити купалишта?“

„И то можда найславнѣя у целомъ свету. Овамо долазе чакъ изъ Тулузе и Монтпелъ-а, и свакой оде одъ насъ савршено излеченъ, здравъ и задовольанъ.“

„Али ко бы могао васъ, лепа Емилио, задовольанъ оставити?“

„То е моя брига г. капетане. Я умемъ люде тако мучити, да су задовольни, кадъ ме се отрести могу.“

„О, молимъ васъ, укажите ми ту честь, те и мене мало промучите.“

„Чекайте само, наѣиѣу я средства. Али садъ морамъ поитати доле да одъ философа мою сестру уземъ.“

„А ко е, ако смемъ пытати, тай господинъ, кога вы философомъ зовете?“

„То вамъ е врло любведостоянъ оштроуманъ и прѣятанъ младъ человекъ, кои само ту погрешку има, што се никадъ несмеет, редко говори, па и кадъ говори нѣе му ништа по воли. Онъ се зове г. Орни, кои е као и вы посѣтителъ наши купалишта, коя онъ страшно проклинѣъ, збогъ нѣовогъ сумпоровитогъ мириса.“

При овимъ речма поклони ми се и изчезне.

Признаемъ, да е ова девойка тако дражестна, да заиста свакогъ мучити може. Я заключимъ да сутраданъ у Крансаку останемъ, и да у купалишта идемъ. А и гди бы прѣятнѣе дружба и болъ угосѣенъ нашао? а осимъ тога нужданъ ми е быо и одморъ ради опоравления.

Мени е у моюй усамлѣной собици врло дуго време было, зато сиѣемъ доле, да баръ оногъ могъ лептириѣа Емилию видимъ. Онъ е летю Богъ зна гди. И мени неостаде нико другий да ме забавля, осимъ г. Орни-я, кои е прѣстима на прозору некѣй маршь добовао.

Разговора ради запытамъ га за силу купалишта. Онъ ми на то рече: „да она юшгъ издалека смрде на покваре-

на яд.“ — Затимъ додамъ да башъ нѣ ради нисамъ до-
шао, на кое ми онъ одговори: „Тимъ болъ за васъ“ — Най-
после примѣтимъ му да ми се околный предѣлъ допада; а
онъ одговори: „Шта то помаже, кадъ су люди несносни?
И да томе треба затворъ лепимъ предѣлима изваянъ пред-
поставити.“ — „Али опетъ бы се могла една Емилија у та-
квомъ затвору трпѣти!“ — додамъ я — „тако као золя коя
човеку еднака око главе зун.“

У томъ повиче г. Орни тако здраво, да самъ се чи-
сто уплашио, еръ нисамъ могао видѣти шта му се догоди-
ло, еръ самъ на другомъ прозору стаю. Али садъ се ука-
же Емилија съ умилнимъ претећимъ лицемъ, држећи у по-
дигнутой руци одну чюду, којомъ га е састрагъ у леѣа
убола была. „Знайте и то, господине мой, да ми золь и
бости умемо. То е наймана казнь, али стрепите одъ найвеће!“

„Онда ћете га у срце погодити!“ рекнемъ я.

„О то неможете наћи кодъ г. Орни-я!“ дода она и
удали се итно.

Младый овай човекъ остави гуиѣаюћи собу. Запста
смешанъ появъ за мене. Я юштъ у момъ животу нисамъ
видіо човека у нѣговимъ млаѣанымъ годинама, кои се чиня-
ше да е светскій човекъ, и кои е пріятну споляшность имао,
тако суморногъ и безчувственогъ спрямъ дражеће несташ-
ности младе лепе девойке.

У соби нисамъ хтео самъ остати; зато изиѣмъ напо-
лъ, да провидимъ изъ дугогъ времена околину куѣе, и до-
ѣмъ до баште у којой е Емилиина млаѣа сестра Марія цве-
ће заливала. Я самъ са задовољствомъ сматрао дѣлательность
овогъ дражестногъ створеня, и завидіо самъ сретномъ от-
цу. Овай анѣо, на граници свогъ детинства, юштъ у пу-
ной нѣговой безазлености и невиности, но опетъ у прецве-
таваюћой дражести дѣвства, лебдећи овако надъ цвећемъ
могао бы се у живопису као идеаль усхиѣеногъ вештака
сматрати.

„Ко то иде?“ запята она, чувши мой ходъ, али се
неосврне.

„Лоповъ!“ одговоримъ я.

„Шта оће да украде?“ запята она смеюћи се, и не-
погледавши ме.

„Маріинъ najlepшій цветъ.“

Садъ остави она канту, и поѣе ми страждливо на су-
сретъ, рекавши: „Тай бы и сама радо видѣла.“

Я бачимъ погледъ свудъ унаоколо и опазимъ одну ле-
пу полуразцветану ружицу. — „Смемъ ли е узбрати?“ за-
пытамъ е.

„Лоповъ не пыта!“ одговори она, и пружи ми неке
мале маказе, да е одсечемъ.

„Я некрадемъ за мене!“ реко я.

„А коме ћете ту ружу дати?“ запята она.

„Найлепшой девойки у Крансаку.“

„Добро, господине мой, то морамъ дозволити. Али
заръ вы познаете већъ све девойке у Крансаку? Та вы
сте текъ пре едногъ сата дошли.“

„Я познаемъ само najlepшу.“

„Вы ме любопитствомъ морите господине. Обетел’ ми
баръ допустити да васъ пратимъ.“

„Молимъ васъ само да за еданъ тренутакъ мирно по-

стоите!“ одговоримъ я и забодемъ брзо ружу у пантльику,
коя е честе, мрке витице на нѣной глави свезивала.

„Вы се варате, вы се варате!“ моя е сестра Емилија
налепша.“

„Како ми можете противословити, любведостойна Ма-
рио? Заръ вы можете судія у вашой собственной ствари бы-
ти? Кадъ вамъ я кажемъ да сте вы najlepша у Крансаку
шта можете онда противу тога казати?“

„Ништа, него да сте ми доказали, да е кодъ васъ
лепша девойка она, коя вамъ е поближа. А ту нѣ ласка-
нѣ тако велико.“

„Ласканѣ нѣ велико; али тимъ е већа истина.“

Тако се продужи ова распра; докъ нѣ ружу задр-
жала. Потомъ ме одведе онамо, гди су была нѣна najlep-
ша сокровишта састоећа се у цвећу. Мы се за кратко
време упознамо. А пре него што е вече протекло упознамъ
се и са целомъ породиломъ. Госпа Албертовица, мати ово
шесторо деце, бьяше пріятна, разговорна, оштроумна као и
сви остали. Само онай гуиѣало Орни быо е права против-
ность нашой шали. Онъ нѣ ни уста развукао при свемъ
томъ што смо се мы тако много смеяли.

Изъ едногъ дана постаде осамъ. Я самъ свако вече
меѣао ствари у сандукъ, а свако слѣдуюће ютро опетъ ва-
діо. Емилија е држала честно свою речъ и мучила ме е горе
него философа, кои е при своемъ нѣномъ драженю равно-
душанъ быо. Нигда нисамъ слаѣе мученъ быо, но нигда
ни жалостнѣе. Како бы могао красну, нѣжну, хитру и ве-
селу Емилию безъ усхиѣеня гледати, да око мене лебди?
Осеѣао самъ, да е моме спокойству опасна была, и ору-
жао самъ се противъ нѣ, али све узалудъ. Све е на нѣой
само зато створено было да силне страсти у другима ра-
спалюе. Но она, коя е текъ у шестнайсту годину ступила,
нѣ о томъ ништа слутила. Она се играла у млаѣаной ла-
комплелности са аморскимъ стрелами непознаваюћи нѣову
силу. У нѣой е саединѣно было детинѣ чувство съ драже-
сти дѣвичне милокрвности. Ма шта іой ты нѣжно ил’ ласка-
тельно рекао, небы она правый смисао истогъ разумевала и
извртала е свагда са нечувствительномъ шальности озбиль-
ность у досетливую шалу.

Често самъ мысліо, као да се у нѣнимъ преима ср-
дачнѣе саучастіе спрямъ мене пробудило, кадъ е ѣутала ил’
кадъ е са задовољствомъ нѣнъ погледъ на мени почивао а
неизказано неко одушевљѣно смешенѣ нѣны очію чисто ми
е казати хтело: я живимъ за тебе, неверниче! — Али на-
противъ То е была само нѣна обична детинска благодуш-
ность и чистосрдачность, коя е збогъ оскудице у искусству
и познаваню света врло лепо природной нѣжности нѣногъ
духа доликовала. Она остаде она иста, коя е и была, и нѣ
према мени ништа више чувствовала него према другима,
коима е съ найвећомъ простодушности наклонѣна была. Да
се коме допадне ил’ да срдемъ чимъ завлада, нѣ ни жели-
ла, а занста нѣ ни узрока имала, еръ она се свакомъ до-
падала и свакій е робъ нѣне лепоте постао, чимъ ю е пр-
вый путь видіо, ал’ и то е знала, да се свакомъ допада.
Па опетъ зато нѣ была суетна, већъ само задовољна, ве-
села и према свакомъ дружелюбна, као деца съ коима се

сваки радо шали и забавля. Она се знала китити и умела е оно избрати што јој лепо стои. И она женска нѣжност, оно девојачко благородство, кое е са невиности готово свагда скопчано, давало е и самой нѣной несташности оно достоинство, кое никомъ, кои јој се приближио, нѣ дало забравити, да нѣжне границе пристойности неможе преступити а да неизгуби нѣно уваженѣ.

Кадкадъ ми се чинило да најрадије има оногъ човекомрзца. Морамъ признати да е Орни био такавъ човекъ, кои се својомъ спољашности свакомъ допасти морао. И само нѣгово мрачно неразположенѣ, нѣгова меланхолична наравъ давала му е нешто пријатности, давала е нѣговомъ смешеню, кое е посве редко было двојку вредностъ. Онай, коме ништа на свету нѣ право было био е према свакомъ правичанѣ, и онај кои е непрестано гуњао био е најбоља душа на свету. Еданпутъ уѣмъ у собу башъ онда, кадъ му е Емилија, докъ е са прекрштенымъ рукама седю и ню ни погледати нѣ хтео, косу съ чела укланяла и рукомъ боре на челу поравнати хтела. Морамъ признати да е овај угледъ поверителности правый ужасъ у мене улю збогъ саревнливости. Нѣой се то чинило као нешто сасвимъ обично, зато продужи свою забаву и онда кадъ су нѣни родители залудно самномъ ушли, тако да смо се томе гласно смејти морали. Кадъ се о нѣговомъ одлазку речъ повела была она исто онако равнодушна као и пре, шта више савѣтовала му е у нѣной смешной озбиљности, да самномъ у Шпанию иде говорети: „Онде е правый рай човекомрзца. Онде се убја ко кога сретне, па тако ћете се вы, г. Орни, на овај начинъ најлакше людѣй ослободити.“

Нѣна е сестра Марія была е исто тако весела животна и нѣжна као и она, али само много детинястѣ. Она е показивала кадкадъ много више нѣжности у осећаню

него Емилија. Я бы готово рекао да е ова одъ природе осећанѣмъ одъ свега доброгъ и лепогъ веѣма обдарена была него она. То се могло и на нѣномъ лицу познати. Нѣе мы могуће описати ону срдачностъ коя се у нѣнымъ чертама опазити могла, и коя е рекао бы цео нѣнъ створъ оживотворавала. Она е по спољашности яко на свою сестру наличила, у стасу, дызаню, гласу и облику. Али чинило мы се да е кодъ нѣ све благороднѣе было, и ако писамъ узрокъ тога изслѣдити могао. У нѣной е невиности лежало неко чудновато величество. Нѣне су черте лица были правичнѣе. И готово бы могао реѣи да е лепша была одъ Емилије; али не, коя е одъ нѣи любведостойнѣя.

Често мы е велико задовољство причинявало, сматрати сагласије и несагласије и преимущества оба ова дивна существѣи. — Марія мы е была приврженѣя. Гос. Орни нѣе јој се тако допадао, збогъ нѣгове суморне често досадне нарави. „То ми е сасвимъ противно,“ говораше она „я водемъ небо само онда кадъ е плаво и чисто. Са детиньскомъ поверености саобштавала ми е она све свое мале тайне, и пытала ме е у свему што е годъ предузимала за совѣтъ. Па и о самомъ нѣномъ оделу морао самъ мое мѣнѣ изрицати; а тако исто и о одѣлу други! Моя е речъ кодъ нѣ много важѣла.“

Признаемъ да самъ овомъ детету здраво наклонѣнъ био. Къ томе знала е Марія и тако трогателно молити, да самъ и онда кадъ самъ осмый данъ могъ задржаваня у Крансаку за мой одлазакъ опредѣлю, принуѣенъ био попустити, ако г. Орни, кои е самномъ до Перпиняна намеравао путовати, и кои е више него я наваљивао да идемо, јоштъ неколико дана попусти. Еръ самъ желю да с' г. Орнѣмъ у дружтву путуемъ.

(Продуженѣ слѣдуе.)

Бразилѣнскѣй маймунѣ.

Французке капетанъ лаѣ, кои е године 1855. преко лета у Пернабуко становао, описуе намъ едногъ питомогъ маймуна слѣдующимъ начиномъ.

„Пре краткогъ времена обедовао самъ кодъ едногъ Бразилѣнскогъ трговца. У разговорѣ доѣосмо на изученогъ шимпанса господина Ваннека, Креолскогъ племиѣа, кои га е у шуми уватио. Сви су хвалили то изредно, и приповедали су о нѣму такве чудноватости, да самъ морао мое неверованѣ изявити. Мой се угоститель насмея и рече, да я нисамъ првый, кои томе нисамъ веровао. Зато ми предложи, да съ нѣиме реченога господина Ваннека поѣдимъ и собомъ се уверимъ. Я на то радостно пристанемъ, и сутраданъ крепусмо се на путь. Куѣа Креолца бяше на путу, водеѣмъ у Олинду, одъ прилике четверть часа одъ вароши удалѣна. Мы смо на конѣма ездѣли поредъ красны цбунова кактуса, кое су ванане и палме дивне осенявале, и мотримо најпосле дражестну виду (салашѣ). Еданъ прнацъ дочека насъ на улазку и одведе насъ у собу за дочекиванѣ, а затимъ оде брзо, те да свомъ господару нашъ долазакъ яви. Пре свега паде намъ у очи маймунѣ, кои е на столици седю и съ ве-

дикимъ прилежанѣмъ шю. Удивлѣнъ сматрао самъ га врло пазливо, докъ е онъ, чинѣи се и невештъ што смо мы у собу ступили, мирно шю. Врата се отворише, и господиѣ Ваннекъ довезе се на својој столици. Премда е клясть био, то се опетъ чиняше да е спокойнъ и срећанъ; онъ насъ найучтивѣе поздравѣ. Маймунѣ е еднако шю. На то я и неоптице викнемъ: „то е чудно!“, ербо е истый као какавъ савршеный кроячъ свой посао оталявао. Онъ е шю неке узане пругасте чакшире, а те су ямачно нѣму наменѣне были, почемъ су яко узане былѣ.

Садъ уѣе у собу прнацъ, и яви, да госпоѣа Ясминѣ долази. Домаѣнилъ намъ е као свою суседу представи, коя е са собомъ водѣла ѣрку одъ дванаестъ година. Ова одъ часа одтрча къ маймуну, као къ свомъ старомъ познанику, и поче съ нѣимъ брбляти. Маймунѣ е изподъ ока гледао на свога господара; но почемъ е овај врло суморанъ био, то е продужио свой посао, и шю е прилежно. Уеданпутъ му се прекиде конацъ, а онъ метну еданъ край истога у уста, овлажи га устнама, усукка га левомъ шапомъ и удену опетъ конацъ у иглу. Господиѣ Ваннекъ окрену се къ нѣму, и

речему онакв исто брзимъ говоромъ, као што е съ нама говорю: „Жакъ остави твой посао, и почисти собу.“

Жакъ оде у оближню собу и врати се одма натрагъ носећи у шапи метлу, и поче чистити као каква извештена служкиня. Садъ самъ могао цело нѣгово тело и узраст видити, почемъ е непрестано узправлѣнъ ишао, а не четворопожке. Бю е одъ прилике три стопе високъ, али е нешто погурено ишао. Имао е на себи платнене чакшире, офарбану кошулю, доламицу и црвену пошу. На другій знакъ свога господара, оде Жакъ и донесе неколико чаша лимунаде на одной даски. Найпре е послужю госпођу Ясминъ и нѣну Ђерку, а после насъ, као какавъ највештїи служитель. Кадъ самъ чашу изпию, притрчао е, да ми празну чашу узме и да е опетъ на даску метне. Господинъ Ваннекъ извади свой часовникъ и показа маймуну: на часовнику бяхе управо трећїй часъ. Жакъ изиђе напољ и донесе своѣмъ господару супе; Ваннекъ намъ примети, да се маймунъ истина у часовнику неразуме, али да врло добро зна, шта то значи, кадъ шеталица трећїй часъ показуе, то есть, да господаръ ужину иште. Ако му се у друго време часовникъ покаже, онда неће супу донети, али ако е трећїй часъ прошао, то ће безобзирце напољ изтрчати, и супу донети, и онда увекъ добїа мало шећера.

„Сви неможете себи представити,“ рече господинъ Ваннекъ, колико мене е труда и времена, а нарочито стрпљива стало, докъ самъ овогъ маймуна обучю. Прикованъ за мою столицу, поступао самъ съ нїмъ у момъ предузећу сасвимъ по методу. Ништъ небяхе тако тежко, као научити га на нѣгову одећу: непрестано е свое чакшире свлачио, докгодь му ий нисааб за кошулю пришию. Кадъ са-

мномъ у шетню излази, онда носи сламный пеширъ, али никадъ безъ највешегъ кривелѣня. Онъ се свакиданъ купа и уобште е чистъ.“

„Жакъ!“ викну господинъ Ваннекъ и показа прстомъ на мене, „овай господинъ жели свой рубаць.“ Маймунъ уземой рубаць изъ цѣпа и предаде ми га. „Покажи садъ гостима твою собу,“ рече нѣговъ господаръ, и Жакъ отвори врата, причека ту, докъ смо сви ушли, па онда истомъ и онъ за нама уђе. Све бяхе у той собици чисто и уредна: креветъ съ модропецемъ, еданъ асталъ съ не колико столица, еданъ орманъ и различне играчке; на зиду висила е пушка. Садъ зазвони у другой соби звонце; Жакъ изтрча напољ и наскоро се опетъ врати са своимъ господаремъ, кое га е на столицу унутра гурао. Међу тимъ самъ бю пушку съ клина скинуо; господинъ Ваннекъ предаде е маймуну, и овай донесе зрна и рогъ съ пушчанїмъ праомъ и пуною е пушку као какавъ највештїи ловаць. Затимъ стаде Жакъ на прозоръ, метну пушку на око, и избаци е безъ и на йманѣгъ узнемириваня одъ нѣногъ треска. Тако се исто вешто обходю и са оружемъ за боренѣ.

Но небы края было, кадъ бы све изпричао, што намъ господинъ Ваннекъ о нѣговомъ воспитаваню маймуна и тога следствама саобштїю. Седосмо за асталъ да обедуемо, съ некимъ позванїмъ на обедъ госпођама и людма, и Жакъ е томъ приликомъ показао свою велику вештину и окретность у послуживаню. При разстанку нашемъ рече мой пратиоць да му кутїе са сладкишима нема, изъ кое е маймуна частїю. Крадљиваць е тай бю Жакъ, кои му е кутїю изъ цѣпа вешто смотао. Кадъ е дело изишло на видело, извуче маймунъ одъ свога господара подобру фуру.

Светско-исторїйска рола едногъ камена.

(Свршетакъ.)

Но и ако су се ствари стаклене, шарено стакло, а може одъ год. 1250. и стаклена огледала тако яко трошила, опетъ обиталишта нису са стакленимъ прозорима снабдѣвена была. Ерь се текъ у 14. и 15-омъ столећу као паметодостойность споминѣ, да су поколико кућа у Базелу, уместо папирны зейтиномъ намазаны или рожны, стаклене прозоре имале. У 15. столећу имали су Французски Крадљиви само шарене прозоре одъ стакла; ерь су люди текъ по свршетку 14. столећа научили правити бело стакло, и тѣме праве стакларе основали. Совѣтско зданїе у Цюриху имало е и у години 1402-ой чојне прозоре, а дворови благородства Енглезогъ одъ врѣбовы решеткїи или фице растове коре; у 16. столећу имали су у целой Енглезкой само крадљвски дворови стаклене прозоре, а остале куће имале су плетере, место стакла; у почетку 17. столећа были су у Французк. ѣ само одъ папира прозори, и 1750. год. имале су палате у Милану и Флоренцу такође папирне прозоре, а флаше одъ стакла у 15. веку были су юшть редкость, докъ садъ н. пр. Фабрика Брефентска у Енглезкой 60.000. неделни, а фабрика Французска Виколенова годишнѣ 3 милиона такови флаша израбуе. Прву стакладу по-

дигла е Енглезка текъ 1557. Шведска 1640. Португалия 1750. године. У средиѣмъ веку добыла е надмоќїе у фабрицираню стакла Венеция, ерь е она огледала и стаклений бисеръ израђивала, кои и данданашнїи у источной Африки место новца заузимлѣ. Венециански Фабриканти получили су благородство, и већъ 1275. год. држава забрани извозъ стакленогъ песка. На острову Мурано лежале су ове стакларе, кое су поредъ ткачкогъ заната и трговине, были узрокъ, те е Венеция до толике силе и богатства доспела. У данашнѣ пакъ време люди нису само научили стакла за прозоре правити, него су у станю комадь стакла у одномъ минуту на конаць одъ 90.000. стопа дугачакъ развући, кои се као и свила уткати и альина одъ тогъ направити може. Испрва су правили мала зеленкаста округла окна за прозоръ, а дошнїе на подобїе таблїй. Една едина Енглезска фабрика избацуе годишнѣ до 21. милионъ квадратны стопа стаклены таблїй, Белгїя 32. милиона квадратны стопа кои 14. милиона франака вреде. Прва фабрика за огледала у Немачкой установлѣна е текъ год. 1697. у Найштату на Доси, у Французкой 1665, кодъ Шербурга и скоро су затимъ научили огледала лити тако, да е една Французска фабрика

огледало одъ 150 палца висине и 100, палца ширине, Енглезка пакъ одъ 18 стопа и 2 палца висине и 10 стопа ширине израђивала, кое е 20 центій тешко было.

Од како су люди стакло чистіе, и у већој множини израђивати почели, одъ то доба постало е оно обште добро тако, да и најсиромашни може прозоръ стекленый набавити, крозь кои светлостъ пролази, а зима и ветаръ не. Помислимо, како е морао човекъ онда несрећно у дворовима Немачки царева обитавати, у дворовима, где се запећи прозори са чоіомъ или капацыма затварати морали! Како е тешко и мучно морадо бити болестнику, кои одъ дужегъ времена болуе, кадъ е одъ светлости и сунца сасвимъ одлученъ бити морао! кадъ се ніе могао разгадати погледомъ на плаво небо и зелено дрова, кадъ ніе могао после несносне ноћи младый данъ и ружично руменило ютра поздравити! Заиста мы смо обвезани за толике пријатности и удобности наши обиталишта единствено пронађењу стакла благодарити.

Но хемія има јоштъ већма стаклу благодарити; еръ стакло, кое велику топлоту издржати може, кисеонику противстае, и кое е провидно, преимуществено е удесно средство за хемичне опите, а флаша медицинска најболій е сосудъ за лекове. Безъ стеклены цевчица и безъ репорта остала бы хемія на низкомъ степену, тако, да е и у овомъ смотреню стакло поредъ вѣтчице свое, одъ врло велике важности. Не мањъ знатна е важность стакла и у призреню великогъ напредка и у осталимъ природнимъ наукама, кое су са дотериванјемъ и усавршаванјемъ у прављеню стакла подеднако напредовале и сада напредую; еръ намъ призме и оптично стакло подаю средство и оруђа за дубља изпытиваня.

Съ правомъ може се рећи, да смо мы светъ овај са сасвимъ друге точке сматрати почели, одкадъ смо у стаклу то оруђе нашли, да посредствомъ њѣга можемо неописаеми и неизмеримый прамењ светлости уватити, предомити, съ њимъ владати, расути га и скупити, њѣгову топлоту, фарбу и природу и брзину движеня њѣвогъ прорачунати, грдну дальину довести до ока, и бесконачно мало до најяснѣгъ вида увеличати. Светлостъ е Грцыма и Римлянима была тайна, о њѣной дивоти нису они никаква понятія имали, еръ су текъ Араби око 1000. год. после Христа приметили преламанѣ светлости, и трудили су се, да строй ока схвате. Три столећа доцније направљне су текъ у Италији прве наочаре и на шесть столећа доцније у Холландіи првый телескопъ. Одъ то доба починѣ се у познаваню света яко напредовати, кое свакојоко одъ усавршеня стеклены фабрика и оптичны оруђа производи. При чему Галилеи и Кеплеръ имаю повольне послѣдиче њиновы изпы-

тиваня највише приписати одъ њи направљномъ телескопу помоћу чега изоброа е Кирхль 1646. год. волшебный феиѣръ — лампу —, Порта 1650. мрачну комору; Григоріе направіо телескопъ съ огледалама; Нютнъ насъ е упознао съ природомъ фарбій, Ромеръ прорачунао 1657. брзину светлости; Либеркинъ изнашао 1730. год. сунчаныи микроскопъ; Мадусъ у 1808. одкрио парализація светлости, Дагеръ произваѣанѣ ликова одъ светлости; при чему су далѣ Хершель Фраунхоферъ и т. д. безсмртно име стекли. Оне светлеће куле на морскимъ стенама и у пристаништама ползую се огледаломъ, да бы зраке светлости на читаве милѣ по мору разбацале, дивота неба, свойство сунца и месеца, изясненѣ многи дивни появленя на нашој земљи и више њѣ, огледанѣ воздуха, дуга, дивный строй човечіегъ ока, све ово постало намъ е понятно текъ помоћу стеклены призмій, огледала и други пупчасти стакала, првобитна форма стварій, струке каменя; стваръ коре одъ дрвета и лишѣа; саставъ растѣнія, животинскогъ и човечіегъ тѣла, а тѣме и основъ многи болестій може се само помоћу микроскопа сазнати; Читаве планине и поврхности грдны земаља претвараю се подъ телескопомъ у мртва тела и оклопе, а невидиме животиньце постаю оку видне; микроскопомъ можемо у строй и саставъ најманьи существа загледати и о њиновомъ постояню и пропаданю судити, докъ телескопъ напротивъ светлости маглу у звезданомъ свету пробіе, а мерило фарбій упознае насъ са удалѣнјемъ и природомъ звезда посредствомъ уваѣены зракова. На послѣдку, ко ніе о дивоти стеклене палате у Сиденхаму и о палатама индустріе чуо?! Шта су према тимъ рукотворинама изъ стакле и гвозѣа, са њиовимъ художественимъ и древнимъ салама оны 7 чудеса у старо доба? Несилази ли гнюрацъ седећи на стекленомъ звону у безмерну пучину мора? неузихава ли насъ хармоника стакала са своимъ меканымъ звучнимъ гласовима? Нису ли наши чаро-метри и термометри одъ стакала, и не приносе ли они неоцениму користъ природоизпытателю као и економу, физикеру, као и хеміберу, фабриканту као и болестнику?

Кудъ се образемо, свуда наилазимо на најяснѣ доказе о светско-исторійској важности стакла, на чему се цео нашъ грађанскій и техничкій животъ и све наше знанјѣ данашнѣ већиномъ оснива. На стаклу сазнаемо мы врло разговетно свойствености разни періода времена. Старима е стакло служило као средство раскоштва, средњи га е векъ употребіо за украсъ црквій, а ново време учинило га е обштимъ добромъ, давши намъ благодѣаніе то, да свакій стеклене прозоре имати може; начинило га е далѣ оруђемъ за најдубља научна изпытиваня, и најпосле створило е стаклену палату на славу архитектуре и радности. —

О пушеню дувана.

Премда народи у северной Африки, па и сами Хинези, а уобште истокъ одъ давнашнихъ времена већъ дуванъ и опиумъ као средство за пушенѣ познаю, и ако е

тежко дознати, да ли су н. пр. Хинези пре шестнаестогъ века пушили, то е опетъ неосмотрима истина, да е дуванъ као средство за пушенѣ истомъ после пронађење Америке,

при концу 15. века у Европу дошао, и да су Европљани дуванъ, кой су по његовомъ нарочитомъ разпространителю, французскомъ Посланику Никоту, herba Nicotiana, т. е. трава Никотина назвали, истомъ одъ тога времена научили пушити, каснѣ и шмркати и жвакати.

Судбине дувана врло су занимљиве.

Папе, духовенство уобште, владоци и власти у почетку су га забранили, по обичај и дражести необичнога подчини и најсилнѣ на земљи. Садъ се свуда пуши, само не у цркви и у двору, али се шмрче свуда. Само шваканъ дувана, нѣ јоштъ у толикој чести.

У дувану има наркотичногъ вѣщества. За чудо е, да готово сви народи такво што мораю имати. Тако имаю и пр. Црнци у Африки хахисъ, (одъ куделъ изцеђеный сокъ), Турци и Хинези опиумъ, Тунгузи некій родъ пещурака или гљива, Индијци у источној Индији бетелъ, Европљани и сви тако звані цивилизовани народи вино, ракију, кафу, теј и дуванъ.

Кадъ човекъ првиъ путъ почне дуванъ пушити буде му мучно, блюе, пролива, опіе се, добіе невестицу, кіянь, и глава га заноси. Дуванъ за тренутагъ гаси жеђ и збуное гладъ. Ко се пакъ на дуванъ привикао, томе е онъ пріятна забава, коя лако нужиошћу постае. Ко се жели одъ пушеня одучити, томе е врло тежко, тако да се мора ма каквогъ накнадногъ средства латити. Тако често пушенъ самение шмрканъ бурмута и обратнъ — Иначе узимлю люди у нужди ма што, што имъ најпре до руке дође, артију, сл му, ма какво лишће за пушенъ, а шећеръ за шмрканъ.

Да е дуванъ шкодљивъ, о томе нема сумњ, еръ на живце и желудкацъ наркотично дѣйствуе. Пушенъмъ се човекъ нерани, већ само гладъ и волю къ елу квари. Пушенъ квари прво свариванъ, дражи езикъ, измамлюе плювачку, те одудъ е после сувъ и езикъ и грло. Димъ

гризе езикъ, очи и носъ, продире у цигернице и досађуе имъ, причинява чупанъ и дражи проливанъ.

Цигаре су јоштъ шкодљивѣ, што е у њима листъ одъ дувана ячій, што га се езикъ и устне непосредно косяваю, што димъ очи квари, ако човекъ неуме у миру пушити. Цигаре су дакле одприлике онако шкодљиве, као жваканъ дувана. Ту мора човекъ често пити и одъ умереногъ пљованя уздржавати се.

Шмрканъ бурмута дражи носъ и очи, кадъ яче, а кадъ слабѣ, какавъ е кадъ бурмутъ. Одъ якогъ кіяня често потече крвь на носъ, па кадшто и яча жилица пукне. Якъ бурмутъ често и привикнутимъ на то людма заноси главу.

Одъ дужегъ шмрканя бурмута немора човекъ изгубити чудо са мирисанъ (den Geruchfjinn). Жваканъ дувана приноси онакве шкоде, као и пушенъ, нарочито пакъ квари гладъ и жеђ, те збогъ тога спада међу уживаня морнара.

Ово е већ довольно, да бы насъ одъ дувана одвратило, башъ и кадъ небы на рачунъ узели нечистоћу губитакъ времена и новца.

Непріятельи дувана разрачунали су на минуте, на часове и на дане тај губитакъ времена, а тако исто и губитакъ новца; но у томе немаю только право. Што се трошеня новаца тиче, то е сасвимъ релативно. Наравно небы требало да пуши или шмрче онај, кой дуванъ или бурмутъ неможе купити. У томе може човекъ и раскошанъ бити. Што се пакъ времена тиче, неможе се рећи, да га човекъ пушенъмъ сасвимъ губи, већ ако нећемо време на минуте рачунити. Ма колико се човекъ пушенъмъ сладіо, опетъ мисли, па често у таквој прилици притичу намъ и нове мисли, које толики дана посао превазпдазе, а друго валя духу и одмора дати после труда.

По овоме пушенъ и шмрканъ могу люди и употребљавати, али младихи и жене никако. Но свакояко се валя тога пре ела и спаваня чувати.

СМЕСИЦЕ.

Праведна казнь.

У пролећа године 1841. уђе у едну кафану у Цариграду некій Турчинъ, заиска кафу и наргиле и скрети ногу на снизкомъ седишту. Онъ бјаше суровъ и неустрашимъ у лепомъ албанскомъ оделу, у великој чалми и до зуба оружанъ, а у осталомъ поведеня гордогъ, и у забави безобразанъ; али е имао оштроумля и хумора, и зато су га околоседећи слушали, смеяли се и плѣскали, као каквомъ медаху или приповедачу.

Наеданпутъ указа се музениъ на цаміи опоминяше своіомъ викомъ на вечерню молитву. Неки одъ њи изиђоше изъ кафане, да се перу и Богу моле, а други остадоше, премећући свое брѣянице или молећи се Богу у известномъ положеню. Речениъ Арнаутинъ, место да е примеру овы побожны Турака следовао, стаде се најяче дерати певајући неку скаредну песму. Овај поступакъ принуди кафецију, и друге присуствовавшие, те га на неупутность њ-

гову опоменуше, но овај место да се примири, поче поговати, неоставивши на миру ни Муамеда ни њгову матеръ. „Заръ ми е то Пророкъ? То е варалица и пезевенкъ.“ Затимъ е изговоріо тако страшно-безбожне и гадне речи, да су се не само Турци, него и Християни огорчили, али се ниеданъ нѣ усудио дирнути га.

Најпосле устаде еданъ средованъ Турскій офицеръ, изтрже саблю и са севајућимъ одъ лютине очима викну: „Доле съ неверникомъ!“ Околостоећи потребовали су само предводителя, те на ма' повадише ножеве и саблѣ. За тренутагъ бшо е Арнаутинъ савладанъ и пао бы као жертва народне освете, да нѣ стража изъ оближнѣ стражаре дошла, коя га обезоружа и у затворъ одтера.

После строгогъ изпыта осуди га Шеих-ул-Исламъ као богохулителя и неверника на смртъ; но Султанъ ту пресуду нѣ уважіо. Залудъ е Шеих-ул-Исламъ навалывао, да бы такву казнь примера ради требало извршити — Суд-

танъ остаде при свомъ заключено. „Тай грешникъ,“ говораше онъ, „не може погубльнъ быти; ерѣ само онай, кои е съ ума сишао, може такво безаконъ учинити. Онъ не признавао божество Пророка; онъ никакву веру неизповеда. Онъ мора дакле быти людъ! Нека се преда Еним-Паши и нека се одведе у лудницу. Ако буде можда при себи, то ќе се лото покаяти; ако е пакъ заиста съ ума сишао, то онда немамо права, мешати се у казни свесилногъ Бога.“

Ова по видимомъ ублажена казнь была е онда страшна, почемъ луднице онда нису тако добро уређене биле.

Наочари

су измишльне између 1280 и 1311. године, и то се дело приписуе одъ части некомъ изъ Пизе иноку, Александру де Спино, а одъ части некомъ флорентинскомъ племићу, Салвину делли Армати. Јошъ године 1482. было е у Ниренбергу майстора, кои е правльнъ наочари као занатъ упражњавао. У Спанији су најпре безъ нужде збогъ саме моде почели наочари носити.

Верность пса.

Као најлепшиј доказъ о разуму и верности пса може служити следуюћа истинита повесть. Грофъ Монте Секхио изъ Млетака имао е Ђенерала Морозини за неку милость молити, и тога ради мислио е, да ќе томе најудесније време быти, кадъ е Ђенераль сыйный обедъ за Дужда спремао. Ђенераль га заиста одвећъ любавно дочека и овај започе разговоръ, хвалећи изредный вкусъ и богатство дивно намештене трапезе. Домаћинъ га е уверавао, да е половину свога имани на то потрошио и да су највештии люди у Млѣткама одириликѣ по године на томъ посуђу радили. Најпосле усуди се Грофъ свою молбу предложити, и Ђенераль

га врло опоримъ речма одби. Грофъ се опрости, яко уверењенъ суровошћу Ђенерала, и плѣскаючи по глави свога пса викну овоме: „Ти видишь, прятелю мой, како ме предусретаю!“ Пасъ му оштро погледа у очи и испао е за нимъ неко време докъ, невиде свога господара у разговорѣ съ некимъ дружествомъ, съ коимъ се на путу срео; затимъ отрча кући Ђенераловой, прокрчи себи путь у трапезарию, дочепа зубма край трпежняка (чаршава) и одвуче га са собомъ. Све оно скупочено посуђе лежало е у саме препове разлупано на земљи, и поносъ Ђенерала бы уништень. Пасъ му е увреду свомъ господару нанешену скупѣ платио.

Скопъ коњицкйй

па	намъ	мра	сла	ше,	сун	ке	за
по	ску	до	е	заш	о	бы	но
кс	де	ву	чи	дро	сил	це	бла
срб	ло,	ве	ђе.	не	ло,	ме	ти
звез	Яр	намъ	вѣ	ће,	са	ше	И
Пит'	ки	бръ	бо	ви	на	о	сець

Математичный задатакъ.

Бровѣма 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, тражи се сума одъ 100, но тако, да ниеданъ брой двапутъ употребльнъ или изоставльнъ быти несме.

Еракъ и Петакъ.

Еракъ. Оѣу да се нудимъ Енглезима за войника у Инди.

Петакъ. Подъ коимъ условіама?

Еракъ. Ако ми даду 5000 дуката, а раане и квартира не тражимъ.

Петакъ. То е много! За такову суму хтели су неки важнии посао свршити.

Еракъ. Знамъ; но узъ плату добили су и бесплатно обиталиште, за кое я башъ немаримъ.